

STORTINGET

Innst. 397 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:261 S (2025–2026)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frøya Skjold Sjursæther, Ingrid Liland, Margit Bye, Siren Julianne Jensen og Oda Indgaard om en helhetlig plan for mer arealvennlig utbygging av landvind

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig nasjonal plan i samråd med fylkeskommunene for natur- og arealvennlig utbygging av fornybar energi. Planen skal
 - kartlegge og identifisere hvilke områder i Norge som egner seg for nye utbygginger av fornybar energi, herunder vindkraft, solkraft i stor skala, energilagring og nødvendig nettinfrastruktur
 - fastsette hvilke områder som ikke skal åpnes for utbygging, herunder inngrepsfrie naturområder, viktige reindriftsområder, områder med betydelige natur- eller friluftsverdier og områder med særlige landskaps- eller kulturminneverdier
 - sikre at nye energiutbygginger så langt som mulig lokaliseres i områder som allerede er bygget, ut industrialisert eller er sterkt påvirket av menneskelig aktivitet, og dermed minimere inngrep i verdifull natur
 - sikre en fleksibel praktisering av avstandskravene for større vindkraftverk, slik at nye energi-

utbygginger kan lokaliseres i områder som allerede er bygget ut, industrialisert eller sterkt påvirket av menneskelig aktivitet, samtidig som støygrenser og andre hensyn ivaretas.

2. Stortinget ber regjeringen videreutvikle Miljødirektoratets kart over grå arealer ved å innføre et skille mellom bebygde områder og transformerbare grå arealer.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan naturregnskap for prosjekter kan danne grunnlag for framtidige krav om naturnøytralitet i konsesjoner og planreguleringer, og legge til rette for bruk av økologisk kompensasjon i konsesjoner til vindkraft- og vassdragsanlegg.
4. Stortinget ber regjeringen fjerne antallsbegrensningen i energilovforskriften § 3-1 for vindturbiner i og ved næringsbygg.
5. Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan heve terskelen for å fremme planinitiativ for landvind, med sikte på å redusere belastningen på kommunal forvaltning og bidra til at kun tilstrekkelig modne prosjekter fremmes.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en utredningsplikt i vindkraftsaker, slik at kommunen må innhente tilstrekkelig informasjon før den kan avslå en søknad. Samtidig skal Norges vassdrags- og energidirektorat sin hjemmel for tidlig saksavslutning videreføres og utvides med skjerpede krav til natur, miljø og samiske rettigheter.
7. Stortinget ber regjeringen utrede en nabokompensasjonsordning hvor opptil to prosent av vindkraftverkets inntekter går til nabohusholdningene, etter inspirasjon fra Sverige, Danmark og andre land med lignende ordninger.

8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en preproduksjonsavgift på 0,7 øre/kWh av forventet kraftproduksjon på landvindprosjekter, som trer i kraft med en gang investeringsbeslutning er tatt.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i konsesjonslovgivningen for vindkraft, slik at det stilles samme krav til offentlig eierskap for nye vindkraftverk som for vannkraftverk.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 7. april 2026 til Energidepartementet ved statsråd Terje Aasland bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 15. april 2026.

Komiteen inviterte til skriftlig høring i saken og mottok 15 høringsinnspill innen høringsfristen.

Sakens dokumenter, inkludert høringsinnspill, er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Anne Hagenborg, lederen Mani Hussaini, Linda Monsen Merkesdal, Torbjørn Vereide og Solveig Vik, fra Fremskrittspartiet, Kristoffer Sivertsen, Rikard Spets, Morten Stordalen og Tor Mikkell Wara, fra Høyre, Kari Sofie Bjørnsen og Aleksander Stokkebø, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Senterpartiet, Ole Herman Sveian, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Miljøpartiet De Grønne, Frøya Skjold Sjursæther, og fra Venstre, Grunde Almeland, viser til Representantforslag 261 S (2025–2026) om en helhetlig plan for mer arealvennlig utbygging av landvind, fremsatt av representanter fra Miljøpartiet De Grønne. Komiteen viser til at det har kommet 15 skriftlige høringsinnspill til komiteens behandling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at tilgang på tilstrekkelig energi er en absolutt nødvendighet for verdiskaping, arbeidsplasser, velferd og beredskap. Disse medlemmer viser til at om lag halvparten av det totale energiforbruket i Norge fremdeles er fossilt, og at utslippskutt i industri, transport og andre sektorer vil kreve omfattende elektrifisering og økt produksjon av fornybar energi. I tillegg kommer behovet for mer kraft til ny industri, nærings-

utvikling og økt aktivitet i hele landet. Disse medlemmer mener derfor det er avgjørende å legge til rette for raskere utbygging av ny kraftproduksjon og nett.

Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom hele perioden har prioritert arbeidet med å effektivisere konsesjonsprosessene og styrke saksbehandlingsskapasiteten i energimyndighetene. Disse medlemmer mener det er viktig å prioritere raskere og mer effektive prosesser for behandling av konkrete kraft- og nettprosjekter.

Disse medlemmer viser samtidig til at utbygging av fornybar energi innebærer arealinngrep og krevene avveininger mellom ulike hensyn. Disse medlemmer mener derfor det er viktig med grundige konsesjonsprosesser og lokal og regional forankring av nye prosjekter. Disse medlemmer viser til at flere fylkeskommuner allerede arbeider med regionale føringer for fornybar kraftutbygging, og mener dette kan bidra til bedre forankring og mer helhetlige vurderinger av arealbruk.

Disse medlemmer deler ikke vurderingen om at nye omfattende nasjonale planprosesser er den mest hensiktsmessige tilnærmingen. Disse medlemmer mener det er viktigere å prioritere behandling av konkrete prosjekter og styrke gjennomføringsevnen i konsesjonsbehandlingen. Disse medlemmer viser også til erfaringene fra arbeidet med nasjonal ramme for vindkraft, som viste at overordnede kartfestinger ikke nødvendigvis reduserer konfliktnivået.

Disse medlemmer viser til at regjeringen samtidig har lagt til rette for at lokalsamfunn som stiller naturressurser til disposisjon for vindkraftutbygging, skal få en større del av verdiskapingen. Disse medlemmer viser til innføringen av grunnrenteskatt og produksjonsavgift for vindkraft på land samt tilskuddsordninger til lokale formål, natur og reindrift. Disse medlemmer merker seg at det i 2025 ble utbetalt over 330 mill. kroner til vertskommunene gjennom produksjonsavgiften. Disse medlemmer mener lokal aksept og lokale ringvirkninger er avgjørende for å lykkes med videre kraftutbygging i Norge.

Disse medlemmer understreker at Norge trenger mer kraftproduksjon, mer nett og raskere gjennomføringsevne i årene fremover. Disse medlemmer mener Norge må bruke de fortrinnene man har som energinasjon til å skape verdier, arbeidsplasser og trygghet også i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre viser til forliket om vindkraftskatt av 15. desember 2023. Snart tre år senere har regjeringen fortsatt ikke fulgt opp avtalen. Det er uheldig og bidrar til uforutsigbarhet for næringslivet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre viser til at lave strømpriser, ren kraft til industrien og kostnadseffektive utslippskutt er viktige mål i kraftpolitikken. Disse medlemmer viser til at for å oppnå disse målene, trenger man mer kraft og bedre nett. Disse medlemmer erkjenner at det er behov for betydelige mengder ny kraft på både kort og lang sikt, ikke minst for å legge til rette for nye arbeidsplasser, vekst og inntekter til fellesskapet. Disse medlemmer mener derfor man bør ha en mest mulig teknologinøytral tilnærming og slippe alle kraftformer til. For disse medlemmer er det viktigste å oppnå resultater. Disse medlemmer er samtidig opptatt av ivaretagelse av natur, å holde byråkratiet og kostnadene for kommunene nede, å sikre lokale ringvirkninger og ta hensyn til berørte naboer samt sørge for grundige, uavhengige og faglig funderte beslutningsgrunnlag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt naturregnskap og økologisk kompensasjon kan bidra til bedre ivaretagelse av natur i forbindelse med kraftprosjekter.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om man bør øke eller fjerne antallsbegrensningen i energilovforskriften § 3-1 for vindturbiner, men beholde grensen på 1 MW.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man best mulig kan sikre at kommunale beslutninger i vindkraft- og fornybarprosjekter bygger på et tilstrekkelig, relevant og nøytralt kunnskapsgrunnlag.»

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning hvor kommunene får forskudd på produksjonsavgift på vindkraft, for eksempel fra investeringsbeslutning er tatt eller fra byggestart.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre vil også påpeke at produksjonsavgiften på vindkraft allerede kan trekkes fra i grunnrenteskatten.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle og forbedre Miljødirektoratets kart over grå arealer etter faglige råd og vurderinger, med sikte på at kartet framover skal gi størst mulig nytte for ulike aktører.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning der berørte naboer til ny vindkraft får en kompensasjon, for eksempel etter inspirasjon fra Sverige, Danmark eller andre land med liknende ordninger, som kan trekkes fra i grunnrenteskatten.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvorvidt dagens terskel for planinitiativ for å fremme landvind er på riktig nivå, for å sikre at prosjektene som fremmes, er realistiske og ikke bidrar til unødig belastning for kommunal forvaltning.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at et enstemmig storting 9. juni 2023 vedtok å innlemme behandling av vindkraft på land i plan- og bygningsloven gjennom romertall III knyttet til Prop. 111 L (2022–2023), Innst. 483 L (2022–2023), Lovvedtak 120 (2022–2023). Dette lovvedtaket slår fast at

«konesjon til vindkraftanlegg på land etter § 3-1 kan ikke gis før tiltaket er planavklart etter plan- og bygningsloven».

Miljøpartiet De Grønnes forslag om utredningsplikt for vindkraft strider grunnleggende med dette lovvedtaket. Disse medlemmer mener derfor at en slik endring også krever en lovendring av et lovvedtak som et enstemmig storting gikk inn for i forrige stortingsperiode.

Disse medlemmer mener derfor det er upresist å kalle kommunens behandling for en vetorett. I praksis er det bare når kommunen tar stilling til planinitiativet at det er snakk om kommunal selvråderett. På senere tidspunkt kan i prinsippet staten blande seg inn uten forutsetning om enighet med kommunen.

Disse medlemmer understreker at en slik plikt også vil tvinge kommunene til å utrede naturfiendtlige prosjekter. Forslaget er en generell plikt, som ikke skiller mellom ulike prosjekter, men gjør kommunene pliktige

å utrede vindkraft på land som prinsipp. Utredningsplikten vil også tvinge kommuner til å utrede prosjekter som det er klare flertall mot både i kommunestyret og i lokalbefolkningen. Disse medlemmer mener at det er dårlig bruk av kommunenes ressurser.

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre understreker at klima- og naturkrisen utgjør en dobbel systemkrise som krever samtidig handling. Norge har gjennom Parisavtalen forpliktet seg til raske og dype utslippskutt, og Stortinget har vedtatt mål om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Samtidig forplikter både nasjonale mål og internasjonale avtaler Norge til å stanse tapet av naturmangfold, restaurere ødelagte økosystemer, og hensyn ta retten til kulturutøvelse. Disse medlemmer mener disse hensynene må sees i sammenheng, ikke settes opp mot hverandre.

Disse medlemmer peker på at om lag halvparten av Norges energibruk fortsatt er fossil, og at en omfattende elektrifisering av transport, industri og andre sektorer er nødvendig for å nå klimamålene. Energieffektivisering er avgjørende, men ikke tilstrekkelig. Skal Norge lykkes med omstillingen, er det behov for økt produksjon av fornybar energi. Samtidig viser erfaringene fra tidligere vindkraftutbygginger at manglende helhetlig planlegging har bidratt til store naturinngrep, konflikter med lokalsamfunn og alvorlige belastninger for samisk reindrift. Disse medlemmer mener derfor at videre energipolitikk må bygge på en samlet og strategisk tilnærming til arealbruk.

Nasjonale føringer og produksjon av fornybar energi

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet deler vurderingen om at Norge står overfor betydelige utfordringer knyttet til energiforsyning, konkurransekraft og behovet for å sikre tilstrekkelig kraftproduksjon i årene fremover. Samtidig vil disse medlemmer understreke at løsningen ikke er økt byråkratisering, nye avgifter eller ytterligere statlig detaljstyring av arealbruk og energipolitikk. Derfor er det etter disse medlemmers syn beklagelig at Miljøpartiet De Grønne støtter forslag som forsinker investeringer i kjernekraft på ubestemt tid.

Disse medlemmer mener at hovedutfordringen i norsk energipolitikk i dag er manglende utbygging av lønnsom kraftproduksjon som følge av politisk usikkerhet, lang saksbehandlingstid som følge av byråkrati, kompliserende regelverk og uforutsigbare rammevilkår. Disse medlemmer mener det derfor er avgjørende å legge til rette for raskere konsesjonsprosesser, stabile vilkår og økt investeringsevne i energisektoren,

fremfor å etablere nye overordnede planregimer slik forslagsstillerne tar til orde for.

Disse medlemmer vil understreke at Norge trenger mer kraftproduksjon og ikke flere planer, utredninger og avgifter. Politikken bør innrettes mot å utløse investeringer i stabil, regulerbar kraft, sikre effektiv saksbehandling og legge til rette for økt verdiskaping i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre mener hensynet til regionale, nasjonale og internasjonale interesser tilsier økt bruk av nasjonale styringssystemer på natur- og energifeltet, og at det bør utarbeides en helhetlig nasjonal plan for natur- og arealvennlig utbygging av fornybar energi. En slik plan vil kunne bidra til bedre avveininger mellom klima-, energi- og naturhensyn, redusere konfliktnivået og gi større forutsigbarhet for kommuner, energibransjen og berørte lokalsamfunn. Disse medlemmer mener det er særlig viktig at planen tydelig avklarer hvilke områder som skal skjermes mot utbygging, herunder inngrepssvære naturområder, viktige reindriftsområder og områder med høye natur- og fri-luftsverdier.

Disse medlemmer vil videre fremheve betydningen av å prioritere utbygging i allerede utbygde eller sterkt menneskepåvirkede områder. Utbygging på såkalte grå arealer, som industriområder og infrastrukturkorridorer, kan redusere presset på verdifull natur og samtidig gjøre det enklere å oppnå lokal aksept. Disse medlemmer viser til at Miljødirektoratet har utviklet et kart over grå arealer, men at potensialet er stort for at kartet utvikles. Det vises videre til at statsråden i sitt svarbrev til komiteen datert 15. april 2026 er enig i at kartet bør videreutvikles

Disse medlemmer viser til at Den Norske Turistforening nylig produserte en oversikt over gjennomførte og planlagte inngrep i norsk natur (Norkart, Planlagt arealbruk og mulige konflikter med natur og friluftsliv, 27. mars 2026). Rapporten viser at det er satt av mer enn 5 500 kvadratkilometer til ulike utbyggingsformål og andre arealendringer i Norge, tilsvarende omtrent hele dagens bebygde areal i Norge. Den klart største andelen av nedbygging skjer ikke på grunn av utbygging av fornybar energi, men snarere utbygging av hytter, veier, boliger og næringsbygg. Disse medlemmer mener man må prioritere den lille naturen som er igjen i Norge, og at den beste måten å foreta slike prioriteringer på er gjennom et nasjonalt arealregnskap med krav om arealnøytralitet. Disse medlemmer ønsker en ordning hvor man ikke ødelegger mer natur enn man restaurerer. Det kan gjøres ved å stadfeste et nasjonalt mål om arealnøytralitet samt at det innføres et krav om at utbyggerne kompenserer for kostnaden av å restaurere natur av tilsvarende verdi. Ordningen bør være

sektorovergrepene og bidra til å heve terskelen for naturinngrep.

Disse medlemmer understreker videre at lokal legitimitet og tilstrekkelige kunnskapsgrunnlag er avgjørende for videre vindkraftutbygging. Både kommunen og NVE har i dag flere anledninger til å avslå et prosjekt. Disse medlemmer har ikke til hensikt å rokke ved kommunenes vetorett mot vindkraftutbygging, men snarere å innskrenke kommunenes adgang til å avslå prosjekter før prosjektet er blitt utredet. En utredningsplikt, kombinert med en tydelig adgang til tidlig avslag der natur-, miljø- eller samiske rettigheter tilsier det, vil kunne bidra til mer opplyste beslutninger og mindre ressursbruk på uegnede prosjekter.

Disse medlemmer er klare over at diskusjoner om vindkraftutbygging kan være belastende for lokalsamfunn, og særlig reindriftsutøvere vil kunne bli berørt av prosjektet. Disse medlemmer er kjent med at dagens regelverk åpner for at selskaper søker om en stor mengde prosjekter, uten å ha en reell grunn til å tro at en stor andel av prosjektene vil bli godkjent. Motivet kan være å bygge en portefølje av mulige prosjekter som kan selges videre, eller et håp om at enkelte prosjekter vil gå gjennom. Disse medlemmer mener at mangelen på nasjonale føringer, at hele landet i praksis er åpent for søknader om vindkraftutbygging, utgjør det underliggende problemet. Uavhengig av graden av nasjonale føringer mener disse medlemmer det er uheldig at det fremmes planinitiativer som har svært liten reell sannsynlighet for å bli godkjent. Disse medlemmer ber derfor regjeringen om å vurdere tiltak som kan heve terskelen for å fremme planinitiativ for landvind.

Disse medlemmer viser til at en rekke fylker har vedtatt regionale energiplaner, og at noen fylker har laget regionale planer om vindkraft. Disse medlemmer mener det ville vært konstruktivt at fylkeskommunene tok en større rolle i vindkraftsaker, og viser til at fylkeskommunene gjerne har et bredere overblikk over regionale eller nasjonale energibehov enn kommunene. Disse medlemmer mener regjeringen bør gå inn for å styrke fylkenes rolle i vindkraftsaker, og at regjeringen burde vurdere å støtte fylkene gjennom bevilgninger eller juridisk, byråkratisk eller faglig bistand.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle Miljødirektoratets kart over gråarealer.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunene om å opprette og styrke regionale energiplaner.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fjerne antallsbegrensningen i energilovforskriften § 3-1 for vindturbiner i og ved næringsbygg.»

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig nasjonal plan i samråd med fylkeskommunene for natur- og arealvennlig utbygging av fornybar energi. Planen skal kartlegge og identifisere hvilke områder i Norge som egner seg for nye utbygginger av fornybar energi, herunder vindkraft, solkraft i stor skala, energilagring og nødvendig nettinfrastruktur, fastsette hvilke områder som ikke skal åpnes for utbygging, herunder inngrepsfrie naturområder, viktige reindriftsområder, områder med betydelige natur- eller friluftsverdier og områder med særlige landskaps- eller kulturminneverdier, og sikre at nye energiutbygginger så langt som mulig lokaliseres i områder som allerede er bygget ut, industrialisert eller er sterkt påvirket av menneskelig aktivitet.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan naturregnskap for prosjekter kan danne grunnlag for framtidige krav om naturnøytralitet i konsesjoner og planreguleringer, og legge til rette for bruk av økologisk kompensasjon i konsesjoner til vindkraft- og vassdragsanlegg.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan heve terskelen for å fremme planinitiativ for landvind, med sikte på å redusere belastningen på kommunal forvaltning og bidra til at kun tilstrekkelig modne prosjekter fremmes.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en utredningsplikt i vindkraftsaker, slik at kommunen må innhente tilstrekkelig informasjon før den kan avslå en søknad. Samtidig skal Norges vassdrags- og energidirektorat sin hjemmel for tidlig saksavslutning videreføres og utvides med skjerpede krav til natur, miljø og samiske rettigheter.»

Komiteens medlem fra Rødt viser til at energiministeren har understreket, senest i svar til representanten Frøya Skjold Sjursæther (28. april 2026), at det er først når Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) får melding med forslag til utredningsprogram for vind-

kraftverk, at direktoratet kan avslutte behandlingen i henhold til energilovens § 2-1. Dermed vil også vindkraftplaner i verdifull natur eller reinbeiteområder være aktuelle med en slik utredningsplikt som Miljøpartiet De Grønne foreslår, selv om dette skulle stride med forslagsstillernes intensjoner.

Lokaldemokrati og ringvirkninger

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremholder at arealforvaltning bør ligge nærest mulig befolkningen, i kommunene, og konkrete prosjekter må vurderes individuelt basert på lokale forhold, kostnader og nytte. Disse medlemmer avviser derfor forslaget om en utredningsplikt som begrenser kommunenes adgang til å avise planinitiativ på et tidlig stadium. Etter disse medlemmers syn innebærer dette et unødvendig inngrep i det kommunale selvstyret, samtidig som det påfører kommuner med allerede presset økonomi nye kostnader. Disse medlemmer vil påpeke at det er lite som tilsier at ytterligere utredninger vil endre de lokale vurderingene.

Når det gjelder forslag om nye fordelingsmekanismer, herunder nabokompensasjon og preproduksjonsavgift, mener komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet at dette vil komplisere rammeverket ytterligere og kunne bidra til å gjøre prosjekter mindre lønnsomme. Etter disse medlemmers syn er det vindkraftprodusentenes ansvar å fremlegge attraktive ordninger som kan bidra til økt aksept i lokalsamfunnet.

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre mener at lokalsamfunn som stiller arealer til disposisjon for vindkraft, må få en reell andel av verdiskapingen. Nabokompensasjonsordninger og en preproduksjonsavgift kan bidra til å øke lokal aksept og sikre at kommuner og berørte innbyggere ikke må vente i flere år før de ser konkrete fordeler.

Disse medlemmer viser til at statsråden i sitt svar datert 15. april 2026 fraråder Stortinget å vedta forslaget om at det stilles krav om offentlig eierskap ved utbygging av nye vindkraftverk. Disse medlemmer deler statsrådets syn på at det trengs privat kapital for å realisere økt kraftproduksjon i Norge, men vil samtidig minne om at det ikke er godkjent nye vindkraftverk i Norge siden 2019, og at Norge er langt unna målene for energieffektivisering, utbygging av fornybar energi, utbygging av fjernvarme og bioenergi. Situasjonen er prekær, og disse medlemmer deler ikke statsrådets tålmodighet i møte med kraftunderskudd, klimagassutslipp og avhengighet til en volatil olje- og gasspris.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at en utredningsplikt for vindkraft undergraver plan- og bygningslovens prinsipp om at kommunene skal ha en selvstendig kompetanse til å vurdere om et privat planforslag skal fremmes videre, slik det nedfelles i lovens § 12-8. Der plan- og bygningsloven legger opp til at kommunen som planmyndighet kan ta stilling til om et tiltak i det hele tatt er ønskelig å utrede videre, legger en utredningsplikt opp til at denne vurderingen først skal gjøres etter at tiltaket er utredet innenfor en annen ramme – ofte initiert og finansiert av tiltakshaver. Disse medlemmer mener dette vil innebære en form for privatisering av plan- og bygningsloven, der utbygger får makt på bekostning av kommunen som selvstendig og uavhengig beslutningsmyndighet.

Disse medlemmer viser videre til at en utredningsplikt for vindkraft vil innebære en forskjellsbehandling mellom vindkraftutbygging og alle andre utbyggingssaker som i dag reguleres av plan- og bygningsloven. Mens en kommune kan avslå planinitiativ fra andre private tiltakshavere, vil den tvinges til å starte planarbeidet for vindkraft gjennom utredninger initiert og finansiert av tiltakshaver.

Disse medlemmer viser til Kommunal- og distriktdokumentets veileder Planlegging og konsekvensbehandling av vindkraftanlegg på land fra 2024. Denne veilederen slår fast at når planprosessen har kommet forbi planinitiativet, så kan staten overstyre kommunene gjennom statlig plan:

«Som det framgår av lovteksten, skal statlige planbehov i første omgang søkes ivaretatt gjennom henstillinger til kommunale planmyndigheter. Men av andre ledd framgår at departementet selv kan utarbeide og vedta en slik plan. Det er Kommunal- og distriktsdepartementet, som øverste planmyndighet, som beslutter om statlig plan skal benyttes. Beslutningen bør tas i samråd med berørte kommuner, men det er ingen forutsetning for bruk av statlig plan at det er enighet med kommunen.»

Disse medlemmer viser til at forslag om å preproduksjonsavgift og nabokompensasjon vil øke presset på naturen i kommunene. De siste 10–15 årene har kraftutbygging stått for 55–60 pst. av nedbyggingen av inngrepsfri natur ifølge tall fra Miljødirektoratet. En undersøkelse gjennomført av forskere i Norsk institutt for naturforskning (NINA) på oppdrag fra World Wildlife Fund (WWF) viser at over 90 pst. av vindkraftutbyggingene på land i Norge er i konflikt med viktige naturverdier (NINA, Vindkraftkonsesjoner i forhold til WWFs kriterier for utbygging. Hva er status?, 2020).

Disse medlemmer mener at å belønne kommuner ytterligere for å sette i gang med enda mer utbygging av vindkraft vil øke presset på naturen. Det er alvor-

lig i en tid der man vet at kraftutbygging allerede er blant verstingene når det gjelder naturtap i Norge.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne vil peke på betydningen av offentlig eierskap. Historisk har offentlig eierskap til vannkraft sikret at verdiene har kommet fellesskapet til gode. Dette medlem mener at tilsvarende prinsipper bør gjelde for landbasert vindkraft, og at økt offentlig eierskap også vil kunne styrke legitimiteten til videre utbygging.

Dette medlem mener antallsbegrensningen i energilovforskriften for vindturbiner i og ved næringsbygg fremstår som et unødvendig hinder for småskala og naturvennlige løsninger. Å la samlet installert effekt avgjøre konsesjonsplikt, i stedet for antall turbiner, vil kunne åpne for innovasjon og bedre utnyttelse av allerede bebygde områder.

Dette medlem mener kravet om offentlig eierskap ville bidratt til å øke legitimiteten til vindkraftnæringen, og at dette er nødvendig for å realisere kraftutbygging.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en nabokompensasjonsordning for vindkraftverk, etter inspirasjon fra Sverige, Danmark og andre land med lignende ordninger.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en preproduksjonsavgift på 0,7 øre/kWh av forventet kraftproduksjon på landvindprosjekter, som trer i kraft med en gang investeringsbeslutning er tatt.»

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide Nasjonalt kompetansesenter for landvind.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i konsesjonslovgivningen for vindkraft, slik at det stilles samme krav til offentlig eierskap for nye vindkraftverk som for vannkraftverk.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen videreutvikle og forbedre Miljødirektoratets kart over grå arealer etter faglige råd og vurderinger, med sikte på at kartet framover skal gi størst mulig nytte for ulike aktører.

Forslag fra Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning der berørte naboer til ny vindkraft får en kompensasjon, for eksempel etter inspirasjon fra Sverige, Danmark eller andre land med liknende ordninger, som kan trekkes fra i grunnrenteskatten.

Forslag fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere hvorvidt dagens terskel for planinitiativ for å fremme landvind er på riktig nivå, for å sikre at prosjektene som fremmes, er realistiske og ikke bidrar til unødig belastning for kommunal forvaltning.

Forslag fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fjerne antallsbegrensningen i energilovforskriften § 3-1 for vindturbiner i og ved næringsbygg.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en preproduksjonsavgift på 0,7 øre/kWh av forventet kraftproduksjon på landvindprosjekter, som trer i kraft med en gang investeringsbeslutning er tatt.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne og Venstre:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig nasjonal plan i samråd med fylkeskommunene for natur- og arealvennlig utbygging av fornybar energi. Planen skal kartlegge og identifisere hvilke områder i Norge som egner seg for nye utbygginger av fornybar energi, herunder vindkraft, solkraft i stor skala, energilagring og nødvendig nettinfrastruktur, fastsette hvilke områder som ikke skal åpnes for utbygging, herunder inngrepsfrie naturområder, viktige reindriftsområder, områder med betydelige natur- eller friluftsverdier og områder med særlige landskaps- eller kulturminneverdier, og sikre at nye energiutbygginger så langt som mulig loka-

liseres i områder som allerede er bygget ut, industrialisert eller er sterkt påvirket av menneskelig aktivitet.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan naturregnskap for prosjekter kan danne grunnlag for framtidige krav om naturnøytralitet i konsesjoner og planreguleringer, og legge til rette for bruk av økologisk kompensasjon i konsesjoner til vindkraft- og vassdragsanlegg.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan heve terskelen for å fremme planinitiativ for landvind, med sikte på å redusere belastningen på kommunal forvaltning og bidra til at kun tilstrekkelig modne prosjekter fremmes.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en utredningsplikt i vindkraftsaker, slik at kommunen må innhente tilstrekkelig informasjon før den kan avslå en søknad. Samtidig skal Norges vassdrags- og energidirektorat sin hjemmel for tidlig saksavslutning videreføres og utvides med skjerpede krav til natur, miljø og samiske rettigheter.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide Nasjonalt kompetansesenter for landvind.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i konsesjonslovgivningen for vindkraft, slik at det stilles samme krav til offentlig eierskap for nye vindkraftverk som for vannkraftverk.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre.

Komiteens tilråding II, III og VI fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre.

Komiteens tilråding IV fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Venstre.

Komiteens tilråding V fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre.

Komiteens tilråding VII fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt naturregnskap og økologisk kompensasjon kan bidra til bedre ivaretagelse av natur i forbindelse med kraftprosjekter.

II

Stortinget ber regjeringen utrede om man bør øke eller fjerne antallsbegrensningen i energilovforskriften § 3-1 for vindturbiner, men beholde grensen på 1 MW.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man best mulig kan sikre at kommunale beslutninger i vindkraft- og fornybarprosjekter bygger på et tilstrekkelig, relevant og nøytralt kunnskapsgrunnlag.

IV

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning hvor kommunene får forskudd på produksjonsavgift på vindkraft, for eksempel fra investeringsbeslutning er tatt eller fra byggestart.

V

Stortinget ber regjeringen videreutvikle Miljødirektoratets kart over grå arealer.

VI

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunene om å opprette og styrke regionale energiplaner.

VII

Stortinget ber regjeringen utrede en nabokompensasjonsordning for vindkraftverk, etter inspirasjon fra Sverige, Danmark og andre land med lignende ordninger.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 26. mai 2026

Mani Hussaini

leder

Sofie Marhaug

ordfører

**DET KONGELIGE
ENERGIDEPARTEMENT**

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen
0026 OSLO
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/2521-

Dato
15. april 2026

Dokument 8:261 S (2025-2026) Representantforslag om en helhetlig plan for mer arealvennlig utbygging av landvind

Jeg viser til oversendelse fra energi- og miljøkomiteen av 7. april d.å. der det bes om vurdering av Dokument 8:261 S (2025-2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frøya Skjold Sjursæther, Ingrid Liland, Margit Bye, Siren Julianne Jensen og Oda Indgaard om en helhetlig plan for mer arealvennlig utbygging av landvind.

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig nasjonal plan i samråd med fylkeskommunene for natur- og arealvennlig utbygging av fornybar energi. Planen skal

- *kartlegge og identifisere hvilke områder i Norge som egner seg for nye utbygginger av fornybar energi, herunder vindkraft, solkraft i stor skala, energilagring og nødvendig nettinfrastruktur*
- *fastsette hvilke områder som ikke skal åpnes for utbygging, herunder inngrepsfrie naturområder, viktige reindriftsområder, områder med betydelige natur- eller friluftsverdier og områder med særlige landskaps- eller kulturminneverdier*
- *sikre at nye energiutbygginger så langt som mulig lokaliseres i områder som allerede er bygget, ut industrialisert eller er sterkt påvirket av menneskelig aktivitet, og dermed minimere inngrep i verdifull natur*
- *sikre en fleksibel praktisering av avstandskravene for større vindkraftverk, slik at nye energiutbygginger kan lokaliseres i områder som allerede er bygget ut, industrialisert eller sterkt påvirket av menneskelig aktivitet, samtidig som støygrenser og andre hensyn ivaretas.*

Jeg deler forslagsstillernes vurdering av at Norge vil ha behov for mer fornybar kraftproduksjon i årene framover. Vi har derfor i hele regjeringsperioden prioritert arbeidet med å effektivisere konsesjonsprosessene og sikre god saksbehandlingskapasitet. Regjeringen har styrket energimyndighetene betydelig, og det jobbes fortløpende med effektivisering av konsesjonsbehandlingen. Energimyndighetene er derfor i stand til å ta imot og behandle et økende antall prosjekter.

Det er også riktig som forslagsstillerne peker på, at utbygging av fornybar energi medfører arealinngrep. Alle større fornybarprosjekter, både for produksjon og overføring av kraft, har virkninger for næringsliv, lokalsamfunn, natur og andre arealinteresser. Det er vurderingene og avveiningene av fordeler mot ulemper som er konsesjonsbehandling. Konsesjonsbehandlingen følger lovfestede prosesser, som blant annet omfatter energi- og vassdragslovgivningen, plan- og bygningsloven herunder bestemmelser om konsekvensutredninger, forvaltningsloven, kulturminneloven, naturmangfoldloven, sameloven mv. Konsesjonsmyndigheten skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak i saken fattes.

Jeg er ikke enig med forslagsstillerne i at en overordnet nasjonal plan for nye fornybarutbygginger er nødvendig for å gjøre helhetlige vurderinger av arealbruk. Hvilke virkninger en utbygging vil ha må alltid ta utgangspunkt i miljø- og samfunnsinteressene på stedet. Et arbeid med å lage en overordnet plan for all fornybarutbygging vil være svært tid- og ressurskrevende, og gå på bekostning av andre oppgaver, herunder arbeidet med behandling av konkrete konsesjonssaker. Jeg mener videre at det ikke er en selvfølge at et arbeid med en overordnet nasjonal plan for fornybarutbygging vil være konfliktdepende, heller ikke for den nødvendige etterfølgende konsesjonsbehandlingen. Erfaringene med den delen av Nasjonal ramme for vindkraft på land som innebar kartfesting av de mest egnede områdene for nye vindkraftutbygginger, viser dette.

Jeg viser også til at fylkeskommunene er regional planmyndighet, og i noen fylker er det allerede satt i gang arbeid med å utarbeide regionale føringer for fornybar kraft. Dette kan lede til større grad av lokal og regional forankring av utbygging av fornybar energi.

Det er behov for mer fornybar kraft og mer nett, og jeg mener vi bør prioritere tiltak som sikrer at vi behandler disse prosjektene på en mest mulig effektiv måte. Jeg mener derfor vi nå må rette fokus på å behandle konkrete prosjekter, og gjøre behandlingen av prosjekter mer effektiv.

På denne bakgrunn anbefaler jeg at forslaget ikke vedtas.

2. Stortinget ber regjeringen videreutvikle Miljødirektoratets kart over grå arealer ved å innføre et skille mellom bebygde områder og transformerbare grå arealer.

Kommunal- og distriktsministeren har følgende vurdering av forslaget:

«Arbeidet med å forbedre kartet over grå arealer pågår kontinuerlig, slik at det blir mer anvendbart. Det er i dag fullt mulig å skille mellom bebygde arealer og transformerbare arealer, ved bruk av digitale verktøy (GIS-verktøy).»

Ettersom forslaget omhandler Miljødirektoratet, har jeg også bedt klima- og miljøministeren gi sin vurdering. Klima- og miljøministeren har gjort følgende vurdering av forslaget:

«Miljødirektoratet og Kartverket lanserte et kart over grå arealer i desember 2025 etter bestilling fra Klima- og miljødepartementet. Etter lanseringen har departementet hatt dialog med Miljødirektoratet om hvordan kartet kan utvikles videre. Som del av dette innhentes det nå mer kunnskap med sikte på at kartet framover skal gi størst mulig nytte for ulike aktører. Jeg er med andre ord enig i at vi bør se på en videreutvikling av kartet, og det er vi allerede godt i gang med.

Når det gjelder skillet mellom bebygde og transformerbare arealer vil jeg understreke at det er en rekke forhold som avgjør om et areal er egnet for transformasjon. Arealbruk besluttes i de ordinære og eksisterende planprosessene basert på konkrete vurderinger fra sak til sak. Det kan derfor være uheldig om et statlig kartprodukt foregriper disse prosessene og forhåndsklassifiserer arealer som transformerbare. Jeg mener det trolig vil være mer hensiktsmessig – og mer i tråd med intensjonen til forslaget – om kartet utvikles til å gi oversikt over de ulike egenskapene ved de grå arealene og dermed forenkler arbeidet med å finne egnet areal for konkrete prosjekter. Jeg mener derfor at forslaget ikke bør vedtas, og at kartet heller videreutvikles etter faglige råd og vurderinger.»

Jeg anbefaler på bakgrunn av disse vurderingene at forslaget ikke vedtas.

3. Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan naturregnskap for prosjekter kan danne grunnlag for framtidige krav om naturnøytralitet i konsesjoner og planreguleringer, og legge til rette for bruk av økologisk kompensasjon i konsesjoner til vindkraft- og vassdragsanlegg.

Klima- og miljøministeren har følgende vurdering av forslaget:

«Jeg viser til omtalen av prosjektbaserte naturregnskap i Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold (naturmeldingen). Prosjektbaserte naturregnskap inngår i Miljødirektoratets arbeid med naturregnskap. I naturmeldingen viste regjeringen til at et økende antall bransjer og bedrifter ser på hvordan prosjektbaserte naturregnskap kan bidra til bedre styring og dokumentasjon av prosjekter. Jeg har hatt dialog med flere av disse, og følger utviklingen på området. Jeg er opptatt av at prosjektbaserte naturregnskap blir et verktøy som gjør det lettere å ta hensyn til natur i utviklingen av prosjekter og som kan følge utviklingen gjennom prosjektets levetid. Videre er jeg opptatt av at vi finner gode koblinger til andre føringer, regelverk og kunnskapsgrunnlag. Dette er sentralt i Miljødirektoratets arbeid med utvikling av veiledning og tilrettelegging for prosjektbaserte naturregnskap.

Prosjektbaserte naturregnskap vil kunne bidra til å vurdere om prosjekter er negative, nøytrale eller positive i forhold til natur. Dette vil innebære en metodisk vektning mellom positive og negative virkninger av prosjektet. Jeg er i dette opptatt av at miljøintegriteten ivaretas for å unngå at naturregnskap blir et verktøy for grønnvasking. Jeg vil også understreke at det per i dag ikke er tatt stilling til hvordan ulike nøytralitetskrav kan eller bør utformes, herunder om det bør stilles krav på prosjektnivå. Jeg mener det i første omgang er hensiktsmessig å la Miljødirektoratet fortsette det pågående arbeidet med generell veiledning og tilrettelegging før vi nærmere vurderer bruk i konkrete konsesjons- og planprosesser. Jeg mener på dette grunnlag at forslaget ikke bør vedtas nå.»

Jeg anbefaler på bakgrunn av vurderingen fra klima- og miljøministeren at forslaget ikke vedtas.

4. Stortinget ber regjeringen fjerne antallsbegrensningen i energilovforskriften § 3-1 for vindturbiner i og ved næringsbygg.

Konsesjonsplikten for elektriske anlegg følger av energiloven § 3-1 første ledd. Etter energiloven § 3-1 annet ledd første punktum kan departementet fastsette ved forskrift «hvor høy spenning eller hvilken installert effekt et elektrisk anlegg skal ha for at første ledd får anvendelse». Energilovforskriften (enf.) § 3-1 første og annet ledd lyder:

«Konsesjonspliktige elektriske anlegg etter loven § 3-1 er anlegg med spenning over 1000 volt vekselstrøm/1500 volt likestrøm.

Vindkraftanlegg på land er ikke konsesjonspliktig når den installerte effekten i anlegget er inntil 1 MW. Omfatter vindkraftanlegget til sammen mer enn fem vindturbiner, foreligger det likevel konsesjonsplikt etter første ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat kan i tvilstilfeller avgjøre hvorvidt konsesjonsplikt foreligger.»

Hensikten med å innføre en effektgrense for konsesjonspliktige vindkraftanlegg, var å få en klar regel for hvilke vindkraftanlegg som krevde konsesjon etter energiloven, og hvilke som kun krever kommunal avklaring etter plan- og bygningsloven. Bakgrunnen for antallsbegrensningen var å sørge for at arealbruken ble begrenset for tiltak som ikke krever konsesjon etter energiloven.

Konsesjonsregelverket er til for at myndighetene skal kunne regulere og kontrollere at bl.a. produksjon av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte. Jeg forstår forslagsstillerne slik at de mener at regelverket ikke bør stå i veien for at det tas i bruk ny teknologi hvor konsekvensene for natur og miljø er små. Dette er jeg enig i. Jeg er åpen for å vurdere om dagens antallsbegrensning i energilovforskriften § 3-1 annet ledd bør videreføres eller ikke. Jeg mener imidlertid at det ikke er grunn til å begrense denne vurderingen til vindkraftanlegg i eller ved næringsbygg.

5. Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan heve terskelen for å fremme planinitiativ for landvind, med sikte på å redusere belastningen på kommunal forvaltning og bidra til at kun tilstrekkelig modne prosjekter fremmes.

Ettersom forslaget omhandler plan- og bygningsloven, har jeg bedt om kommunal- og distriktsministerens vurdering. Kommunal- og distriktsministeren har følgende vurdering av forslaget:

«Retten til å fremme private planforslag er en viktig del av plansystemet, og forslaget om å heve terskelen for å fremme slikt planinitiativ for landvind vil bryte med dette prinsippet. Regjeringen er opptatt av at beslutninger i kommunen skal tas på et best mulig grunnlag, og mener det er vil være uheldig å innføre tiltak som kan innebære begrensninger i mulighetene for at planinitiativ kan fremmes og konsekvensutredes.»

Jeg anbefaler at forslaget ikke vedtas.

6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en utredningsplikt i vindkraftsaker, slik at kommunen må innhente tilstrekkelig informasjon før den kan avslå en søknad. Samtidig skal Norges vassdrags- og energidirektorat sin hjemmel for tidlig saksavslutning videreføres og utvides med skjerpede krav til natur, miljø og samiske rettigheter.

Jeg har bedt kommunal- og distriktsministeren om å vurdere den delen av forslaget som retter seg mot en utredningsplikt for kommunen i medhold av plan- og bygningsloven. Kommunal- og distriktsministeren har følgende vurdering:

«Retten til å fremme private forslag til detaljregulering ble ved lovendring i plan- og bygningsloven 1. juli 2023 utvidet til å gjelde områderegulering for vindkraftanlegg. Slike private planinitiativ omfattes av forskrift om behandling av private forslag til detaljregulering. I forskriften stilles en rekke krav til innhold i planforslaget før det kan sendes til kommunen med forespørsel om oppstartmøte. Disse kravene er langt på veg foreløpige utredninger, som skal gi kommunen et grunnlag for å ta stilling til planinitiativet.

Jeg mener det er viktig at kommunene er seg sitt ansvar i vindkraftsaker bevisst. Jeg vil berømme de kommunene som har tatt inn over seg gjeldende politikk og tar ansvar for å finne områder som kan være egnet til vindkraft, og som ønsker å bidra til utvikling av fornybar energi som har stor samfunnsmessig betydning. Jeg mener vi må vurdere alle gode tiltak som kan bidra til å øke kraftproduksjonen i landet. Samtidig er det viktig at vi ikke rokker ved prinsippet om at vertskommunene bør kunne si ja eller nei til et konkret vindkraftprosjekt. En mulighet er å revidere forskriften slik at den blir bedre tilpasset private planinitiativ om områdereguleringer for vindkraft. Dette kan bidra til at kommunene får et enda bedre grunnlag for å kunne ta stilling til planinitiativ om vindkraft. Det kan også vurderes andre tiltak eller endringer, inkl. endringer i reglene for områderegulering av vindkraft etter plan- og bygningsloven, som bidrar til at flere vindkraftprosjekter utredes, og ikke stoppes i tidlig fase.

Kommunenes kunnskapsgrunnlag vil også avhenge av om de har tatt stilling til vindkraft i sine kommuneplaner. Kommuner som gjennom sin overordnede planlegging har vurdert mulige arealer for vindkraftutbygging, vil ha et bedre grunnlag for å ta stilling til private planinitiativ».

Jeg slutter meg til kommunal- og distriktsministerens vurderinger når det gjelder utredningsplikt.

Til den delen av forslaget som retter seg mot hjemmel for tidlig saksavslutning etter energiloven § 2-1, vil jeg bemerke at den gir konsesjonsmyndigheten adgang til å avslutte behandlingen av en melding med forslag til utredningsprogram i nærmere bestemte tilfeller. Det klare utgangspunktet er fortsatt at NVE skal fastsette utredningsprogram for meldte prosjekter. Bestemmelsen ble ikraftsatt 1. juli 2025, og det er så langt begrenset forvaltningspraksis rundt bestemmelsen. Bestemmelsen er en «kan»-bestemmelse. Konsesjonsmyndigheten har ikke plikt til å avslutte behandlingen av en melding selv om vilkårene i energiloven § 2-1 annet ledd er oppfylt.

Et av alternativene for tidlig saksavslutning er dersom tiltaket vil medføre «vesentlige ulemper for miljø eller annen arealbruk som klart overstiger nytten ved tiltaket», jf. energiloven § 2-1 annet ledd bokstav d. Dette er det alternativet som i størst grad åpner for skjønnsmessige vurderinger. Om vilkåret for å bruke hjemmelen er oppfylt, må vurderes konkret. Jeg minner imidlertid om at prosjektene på dette tidspunktet er på stadiet før de er konsekvensutredet, og advarer derfor mot å stille skjerpede krav til prosjektet allerede i denne fasen.

Det er et grunnvilkår for bruk av hjemmelen at det må være «klart» at søknaden om konsesjon til tiltaket vil bli avslått. Dette innebærer et relativt strengt beviskrav. Det må foreligge tilstrekkelig kunnskap på beslutningstidspunktet om de faktiske forholdene som kan begrunne et avslag. Hvis beviskravet ikke er oppfylt, skal konsesjonsmyndigheten fastsette utredningsprogram, og tiltaket skal vurderes på vanlig måte gjennom konsekvensutredning og konsesjonsbehandling, med de krav som stilles i KU-forskriften.

Flere av høringsinstansene fremhevet viktigheten av å oppstille objektive og forutsigbare kriterier for adgangen til å bruke hjemmelen for tidlig saksavslutning, herunder at det må være en høy terskel for å avslutte saken på et såpass tidlig tidspunkt i konsesjonsprosessen. Energi- og miljøkomiteen framhevet også at ordningen med tidlig saksavslutning må «praktiseres restriktivt», jf. Innst. 232 L (2024-2025) pkt. 3.1.

Jeg mener dagens hjemmel for tidlig saksavslutning etter energiloven § 2-1 annet ledd bør beholdes slik den ble vedtatt av Stortinget for under ett år siden. Jeg anbefaler derfor at forslaget om å skjerpe kravene i energiloven § 2-1 ikke vedtas.

7. Stortinget ber regjeringen utrede en nabokompensasjonsordning hvor opptil to prosent av vindkraftverkets inntekter går til naboholdningene, etter inspirasjon fra Sverige, Danmark og andre land med lignende ordninger.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at lokal aksept er viktig for gjennomføringen av nye fornybarprosjekter. Regjeringen har derfor lagt til rette for at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til rådighet for vindkraftutbygginger, skal få mer igjen ved at de blir sikret en del av verdiskapingen. Vi har vurdert flere ordninger for lokal kompensasjon.

Innføringen av grunnrenteskatt på vindkraft på land fra 2024 gir forutsigbare og trygge rammer for de som vil investere i vindkraft, samtidig som fellesskapet og lokalsamfunnet sitter igjen med en større del av overskuddet. Vi har også innført en produksjonsavgift for vindkraft på land som utbetales til vertskommunene. For 2026 er denne produksjonsavgiften på 2,42 øre per produserte kWh. Hvor mye den enkelte kommunen mottar i produksjonsavgift vil variere fra år til år. I 2025 ble det utbetalt i overkant av 330 millioner kroner til kommunene i produksjonsavgift.

I tillegg er det innført en tilskuddsordning der 0,2 øre per produserte kWh blir satt av til lokale formål, som natur, reindrift og eventuelt andre formål som er direkte påvirket av arealbruken. I områder der et reinbeitedistrikt, siida eller sameby har rettigheter i et område med vindkraftanlegg eller i et område med vindkraftanlegg i umiddelbar nærhet, går halvparten (0,1 øre per produserte kWh) til reindriften i området, og 0,1 øre per produserte kWh til natur- og friluftformål i kommunene.

Jeg mener disse ordningene er mer hensiktsmessige ordninger for å sørge for at lokalsamfunnene får en større del av verdiskapingen fra vindkraft på land. På denne bakgrunn anbefaler jeg at forslaget ikke vedtas.

8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en preproduksjonsavgift på 0,7 øre/kWh av forventet kraftproduksjon på landvindprosjekter, som trer i kraft med en gang investeringsbeslutning er tatt.

Som varslet i Prop. 1 S (2025-2026) er regjeringen allerede i gang med å utrede en ordning for forskuttering av inntekter fra avgift på vindkraft til vertskommunene.

Jeg kan ikke se at forslaget tilfører noe til den pågående prosessen. Jeg anbefaler at forslaget ikke vedtas.

9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i konsesjonslovgivningen for vindkraft, slik at det stilles samme krav til offentlig eierskap for nye vindkraftverk som for vannkraftverk.

Forslag om offentlig eierskap til vindkraftverk vil ha konsekvenser for grunneiere, utbyggere, investorer og staten. Tilsvarende forslag har blitt behandlet av Stortinget flere ganger

tidligere, se Dok. 8:142 S (2018-2019) og Dok. 8:171 S (2022-2023). Disse representantforslagene ble ikke vedtatt.

Jeg mener at utbygging av vindkraftverk bør gi verdiskaping både for grunneiere, det lokale næringslivet og kommunene som berøres av vindkraftanlegg, i tillegg til samfunnet for øvrig. Jeg mener imidlertid at forslaget om å innføre samme regulering for eierskap av vindkraft som for vannkraft ikke er et egnet verktøy for å oppnå dette. Vi trenger mer utbygging av fornybar energi, og dette krever kapital. Innenfor de rammene myndighetene trekker opp i lovverket, vil fortsatt privat kapital være viktig for å realisere økt kraftproduksjon i Norge.

Regelverket som er utviklet for vannkraftsektoren gjennom over hundre år, ivaretar behovene for god forvaltning av vannkraftressursene. Det er viktige forskjeller mellom utbygging av vannkraft og vindkraft, både når det gjelder teknologiene og naturressursene. Vannkraftkonsesjoner til offentlig eide aktører kan gis som tidsubegrensede konsesjoner. Konsesjoner til vindkraftverk, både til havs og til lands, gis for et begrenset tidsrom. En konsesjon etter energiloven kan gis for inntil 50 år. Den største innsatsfaktoren ved etablering av vindkraftverk er turbinene. Vindturbiner har i dag en teknisk levetid i størrelsesorden 25 til 30 år, med mulig forlengelse til 35 år i framtiden. Hovedregelen etter energiloven er at konsesjonsperioden tilpasses det enkelte anleggets antatte tekniske og økonomiske levetid. En konsesjon etter havenergilova kan gis for inntil 30 år.

Det er vesentlige forskjeller i levetid for vannkraft- og vindkraftanlegg. Infrastrukturen for vannkraft har en levetid langt utover hva som gjelder for vindkraftanlegg. Hundre år gamle vannkraftverk kan fortsette å utnytte den samme vannkraftressursen, hvilket betyr at en vannkraftutbygging i praksis innebærer et permanent inngrep i naturen. Dette er ikke tilfellet for vindkraftutbygginger, som har en kortere antatt teknisk levetid og der arealet lettere kan tilbakeføres, som igjen gir seg utslag i konsesjonsperiodens varighet. Dersom vindkraftverket ønskes drevet videre etter demontering av utdaterte vindturbiner, vil det være nødvendig med betydelige investeringer i nye turbiner, montasje m.m. Dette må være basert på ny konsesjon etter ordinær konsesjonsbehandling med de utredningskrav som da vil gjelde. Hvorvidt det skal gis ny konsesjon til et vindkraftverk for en ny konsesjonsperiode, må vurderes konkret av energimyndighetene.

Sammenlignet med kravene om offentlig eierskap for fallrettigheter over vannfallrettighetslovens konsesjonsgrense, framstår det som krevende å etablere et tilsvarende regelverk som går ut på at eiendom som utnyttes til vindkraftproduksjon, bare skal eies av offentlige aktører.

Etablering av produksjonsanlegg for vindkraft både til lands og til havs er kapitalintensivt. Et lovverk som binder opp statlige, fylkeskommune eller kommunale midler for å realisere disse produksjonsanleggene er etter min vurdering lite hensiktsmessig, og kan bli en betydelig hemsko for utviklingen av vindkraft. Her mener jeg tvert imot det er viktig å gripe de industrielle mulighetene som finnes, innenfor rammene som lovverket trekker opp for god ressursutnyttelse.

Myndighetene skal fortsatt ha god kontroll med både ressursforvaltning og prosjekter. Dette ivaretas i dag gjennom et omfattende konsesjonsregulverk.

I bakgrunnen for forslaget om offentlig eierskap, framgår det også at det bør vurderes hvordan offentlig eierskap kan sikres når eksisterende konsesjoner for vindkraftverk utløper og eventuelt skal fornyes. Forslag om utredning av hjemfall av nåværende privateide vindkraftanlegg til staten ved konsesjonsperiodens utløp har blitt vurdert tidligere. Jeg viser til min vurdering om dette av 12. april 2023, jf. Dok. 8:171 S (2022-2023):

«Hvis man for eksempel ser for seg bestemmelser om hjemfall til staten, slik det tidligere ble satt i konsesjoner gitt til private ved erverv og utnyttelse av vannkraft, ville det bety at eiendommene overføres vederlagsfritt til staten etter utløpt konsesjonstid. Etter hva jeg kan se vil dette skje på bekostning av grunneierens posisjon. Jeg kan ikke uten videre se at det skal være et mål i seg selv at eiendommene som kan utnyttes til vindkraftproduksjon for evig og alltid skal være på statlige hender. Reguleringen kan være til hinder for at en grunneier kan leie ut eiendommen til et vindkraftanlegg, og så få den tilbake etterpå.

Ved utløp av konsesjonen vil ikke vindturbinene ha noen verdi. Jeg mener det da gir liten mening å kreve at stat eller kommuner skal eie vindkraftverkene. Det som eventuelt gjenstår til hjemfall er øvrige elektriske anlegg, veier og grunnen. Det vil være lite poeng i at staten skal overta utrangerte turbiner og et område som kanskje uansett skal tilbakeføres. Dette kan gi konsesjonærer manglende insentiv til å faktisk oppfylle vilkåret om tilbakeføring av området etter konsesjonens utløp. Det samme vil gjelde for produksjonsanlegg for vindkraft til havs. Her foreligger det klare føringer om at konsesjonæren allerede på tildelingstidspunktet skal ha en plan for nedlegging av anlegget. Det ville være svært lite hensiktsmessig dersom staten skulle overta et anlegg som det kun var knyttet utgifter og risiko til fordi det skulle nedlegges.

Når det gjelder konsesjonærenes evne til å gjennomføre tilbakeføringen ved konsesjonens utløp, vil jeg vise til at det i gitte konsesjoner normalt er et vilkår som pålegger konsesjonær å stille en garanti som skal sikre kostnader ved en nedleggelse innen år 12 av konsesjonen. Regjeringen har på bakgrunn av anmodningsvedtak i Stortinget (anmodningsvedtak nr. 145, jf. omtale i St. prp. nr. 1 (2022-2023)) vurdert om denne ordningen fungerer som ønsket.»

På denne bakgrunn anbefaler jeg at forslaget ikke vedtas.

Med hilsen

Terje Aasland

